

*Хмелюк Ю.С., магістр,
Грушко В.І., доктор економічних наук,
професор, відмінник освіти України нагороджений
Почесним знаком МОНУ «Петро Могила»*

ОБЛІК, КОНТРОЛЬ І АНАЛІЗ РОЗРАХУНКІВ ЗА ПОДАТКОМ НА ПРИБУТОК

Роботу присвячено аналізу, удосконаленню обліку та аудиту прибутку підприємств в умовах ринкової економіки в Україні. Обґрунтовано наукові положення інтегрованої системи обліку прибутку підприємств та виходячи з аналізу рекомендовано заходи щодо покращання її функціональності.

Методологічні підходи, які закладені в положеннях бухгалтерського та податкового законодавства встановлюють різні правила щодо визначення зобов'язань перед бюджетом. Це в черговий раз підкреслює складність податкових розрахунків та відображення їх в обліку. Одним із основних загальнодержавних прямих податків, що сплачується підприємством є податок на прибуток. Підприємства є платниками податку з прибутку, тому що переважна більшість з них здійснюють комерційну господарську діяльність, спрямовану на отримання прибутку.

Податок на прибуток і інші податки та збори є цікавою обліково-економічною категорією, в основі якої лежать інтереси різних користувачів облікової інформації. Найбільш важливими категоріями користувачів, яких цікавить інформація стосовно розмірів нарахованих та перерахованих сум податку на прибуток, виступають власники підприємства та держава в особі уповноважених податкових органів.

Так, власники та держава зацікавлені в максимізації прибутку, оскільки при більшому прибутку держава отримає більші надходження податку на прибуток до бюджету, а для власників більший прибуток – джерело отримання доходів, джерело реінвестування прибутку в діяльність підприємства, а також один із критеріїв привабливості підприємства для інвесторів.

Кожен з цих користувачів представляє власні інтереси, які є досить протилежними, так як стосуються прибутку, який є базою оподаткування податком на прибуток. Так, хоча обидві сторони і зацікавлені в максимізації прибутку, проте власники підприємства, зацікавлені в мінімізації податку на прибуток, який підлягає сплаті до державного бюджету. Саме тому на підприємствах часто ведеться подвійний облік: один для власника та інвесторів (фінансовий облік), інший – для держави (податкові розрахунки). У зв'язку з наявністю таких досить суттєвих протиріч, які не відповідають інтересам держави, й існує система податкового контролю за нарахуванням та сплатою податків та зборів до державного та місцевих бюджетів.

Метою роботи можна висвітлити обґрунтування теоретичних, методичних і практичних положень організації обліку та податкового контролю податку на прибуток, а також розробка практичних рекомендацій щодо їх удосконалення.

Для досягнення поставленої мети дослідження в роботі було виконано такі завдання:

- обґрунтовано теоретичну сутність поняття податок на прибуток та охарактеризовано механізм його сплати;
- було розглянуто теоретико-методологічні аспекти обліку та контролю податку на прибуток;
- проаналізовано організацію та стан бухгалтерського обліку та контролю податку на прибуток на прикладі підприємств;
- здійснено пошук шляхів удосконалення обліку та контролю податку на прибуток.

Об'єкт дослідження є сам податок на прибуток та процеси його обліку і контролю.

Предмет дослідження це сукупність теоретичних та організаційно-методичних засад обліку і контролю податку на прибуток.

Сучасні проблеми, пов'язані із висвітленням актуальних аспектів обліку податку на прибуток, знаходять своє відображення у наукових дослідженнях таких провідних вчених та науковців як: Тулуш Л., Скітецька І., Р. Коуз, Д. Норт, О. Вільямсон, С. Архієреєв, М. Шигун. Необхідність відображення в системі бухгалтерського обліку податку на прибуток потребує організації податкового контролю. Питання організації податкового контролю досконало розглянуто та опубліковано в роботах та дослідженнях таких вітчизняних вчених – А. Білоусова, М.Т. Білухи, Ф.Ф. Бутинця, М.Д. та інших.

Незважаючи на те, що значна кількість як вітчизняних, так і зарубіжних вчених присвятили роки своїм дослідженням та відкриттям в області обліку та контролю податку на прибуток, значна кількість питань, пов'язаних з важливістю їх відображення в обліку та проведення контролю залишається нерозкритою, а тому потребують подальших досліджень.

При проведенні дослідження для визначення існуючого стану бухгалтерського обліку і контролю податку на прибуток, рівня трансакційних витрат застосовано такі методи як аналіз, статистичний, спостереження, порівняння, динаміки, причинно-наслідкового зв'язку. Дослідження методики обліку і контролю податку на прибуток здійснювалося з використанням методів узагальнення та конкретизації теоретичного і практичного матеріалу.

Інформаційною базою слугували наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених з, бухгалтерського обліку та податкового контролю, законодавчі та нормативні документи Верховної Ради України, Укази і розпорядження Президента України, Постанови Уряду України, матеріали науково-практичних конференцій, Інтернет-ресурси.

Тобто, у розробці рекомендацій щодо удосконалення бухгалтерського обліку і контролю податку на прибуток, що дозволяє підвищити якість інформаційного забезпечення управління результатам господарської діяльності та запобігти проявам тіньової економіки.

Таким чином, приходимо до висновку, що гармонізація та удосконалення різних видів звітності повинні бути направлені на посилення їх інформаційної корисності для різних груп користувачів та підвищення економічності

здійснення облікових процедур, що впливає з основоположних постулатів облікової науки. У зв'язку з чим запропоновано переглянути підхід до розкриття інформації про доходи та витрати з метою обчислення оподаткованого прибутку в частині узгодження з вимогами податкового законодавства та П(С)БО та скоротити кількість додатків.

Щодо удосконалення податкового контролю, то вважаю за доцільне змінити методику відбору платників податків для документальних перевірок. З урахуванням світового досвіду запропоновано головними критеріями відбору до перевірки мають бути податковий ризик і його фіскальна значущість.

В Україні однією з найбільш вагомих ризиків є податковий ризик зміни нормативно-правового поля. Цей факт відзначають багато науковців, які займаються дослідженням проблематики податкової політики, наповнення державного бюджету. Тому не можна ототожнювати фіскальний і податковий ризик, оскільки це приводить до неадекватного розуміння і тлумачення певних законодавчих норм, економічних категорій і відповідно служить шляхом до їх неправильного вживання в практичній роботі. Вчені виділяють: внутрішній податковий ризик; ризик неефективності внутрігосподарського контролю; ризик не виявлення помилок.

Для цілей класифікації платників податків доцільно використовувати податковий операційний ризик, який, по суті, є невід'ємним елементом інтегральної категорії – фіскального ризику. Використання саме цього вигляду фіскального ризику дозволяє адекватно ставити і вирішувати необхідну аналітичну задачу, виходячи з цілей і завдань дослідження.

Список використаних джерел:

1. Тулуш Л.Д., Скітецька І.М. Оподаткування прибутку підприємств: практика застосування в Україні. Молодий вчений. - 2017. - №3(43). - С. 860-863.
2. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: Підручник . - 5-те вид. доп. і перероб. - Київ: Алерта, 2017. - 976 с.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 "Зобов'язання" [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://buhgalter911.com>
4. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://buhgalter911.com/Res/PSBO/InstrukciyaKPlanuSchetov.aspx>
5. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://buhgalter911.com/Res/Zakoni/MetodRek/metod_uchet_polit.aspx